

Ковальчук В.Г.

*доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри економіки, менеджменту та бізнесу
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

ПЕРЕДУМОВИ ТРАНСФОРМАЦІЙ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

На початку ХХІ століття збільшена індустріальна потужність національних економік Світу, негативні тенденції їх глобалізації стали величезною руйнівною силою. Здатність природи самовідновлюватися і підтримувати розвиток людства виявилася не безмежною. Надзвичайно зросла обмеженість здобичі природних ресурсів, стався небувалий перерозподіл ресурсів і доходів. В результаті світова економіка зіткнулася з проблемою безпрецедентної трудності - з необхідністю формування, по суті, новій моделі розвитку цивілізації, моделі комплексної системи сталого економічного розвитку, яка могла б протистояти глобальній соціальній, економічній і екологічній кризі, що насувається. Це викликає доцільність та своєчасність аналізу існуючих передумов трансформацій фінансового сектору кожної країни.

Ідеї сталого розвитку відповідають об'єктивній вимозі часу і можуть вирішальним чином вплинути на майбутнє України, її національну економіку, зіграти важливу роль у визначенні державних пріоритетів, стратегії соціально-економічного розвитку, перспектив подальшого реформування і модернізації країни, в тому числі, трансформаційних процесів у фінансовому секторі.

Сучасні глобальні економічні потрясіння і, природно, екологічні проблеми останньої третини ХХ століття змусили звернути увагу економічної науки на концепції і парадигми сталого економічного, соціального і екологічного розвитку. І це зрозуміло, і цілком сучасно і обґрунтовано. Ні класики економічної науки, починаючи з А. Сміта, ні подальші економічні школи за кордоном і в Україні не надавали значення соціально-економічним і екологічним обмеженням в економічному розвитку. І це цілком з'ясовано, оскільки економічна наука досліджує і дає рекомендації щодо рішень виникаючих передумов кризових явищ і процесів. Перед економічною наукою на початку ХХІ століття встало завдання осмислити тенденції еколого-економічного розвитку, що склалися, і розробки принципово нових концепцій розвитку.

З визначень багатьох економістів від А.Сміта до Хикса, і далі до сучасних учених-економістів безпосередньо витікає принципове для

розробки концепції сталого розвитку значення економічно оптимального, ефективного, ринково-справедливого і соціально-справедливого використання і розподілу обмежених матеріальних природних і суспільно-природних ресурсів.

Обмеженість ресурсів давно вже усвідомлюється як фундаментальний економічний факт. Проте, висновок про фактичну небезкоштовність природних ресурсів був зроблений тільки у рамках сучасної економічної теорії і в концепції сталого розвитку до кінця XX століття. Нині є велике число самих різних підходів до грошової оцінки вказаних ресурсів. Проте при вирішенні питання про взаємозамінюваність виробничого, природного і особистого чинників процесу виробництва і обігу, ролі окремих складових фінансового сектору при оцінці природних ресурсів залишилося багато проблем і питань.

Важливо підкреслити, що саме економічний підхід є стержнем концепції сталого розвитку. В той же час концепція сталого розвитку дозволила по-новому поглянути на сам процес економічної ефективності національної економіки. По суті, нова концепція сталого розвитку стала якісно новим підходом до проблем, які раніше або не помічалися, або не усвідомлювалися як важливі. Домінуюча досі в економічній науці парадигма економічного розвитку базується на деяких постулатах про потужність і структуру світової економіки, які, будучи дуже корисними для ефективного розподілу ресурсів і їх раціонально-ринкового використання, менш точні і корисні в аналізі і трансформації економічного зростання в стало-стабільний економічний розвиток.

Концепція сталого розвитку зробила, мабуть, найбільший вплив на регіональний розвиток останніми роками. В умовах соціальних нерівностей, що зміцнилися, надмірного акценту на економічних аспектах регіонального розвитку і збільшення екологічних проблем у рамках існуючих підходів до використання природних ресурсів, питання сталого регіонального розвитку стали дуже актуальними. Як визначення сталого розвитку часто використовується дане Міжнародною комісією з довкілля і розвитку: «при сталому розвитку відбувається задоволення потреб теперішнього часу, який не підриває здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [1, с. 8]. Це підкреслює завдання перед фінансовим сектором щодо стабільності та ефективності його функціонування.

Як наслідок поширення концепції сталого розвитку серед показників регіонального розвитку стали використовувати такі, як здоров'я населення, його добробут і якість життя, а покращення стану довкілля стало вважатися необхідним процесом для поліпшення стандартів життя. Хоча, слід зазначити, що нові підходи до сталого регіонального розвитку намагаються швидше інтегрувати економічні, екологічні і соціальні процеси, ніж знайти компроміс і деякий баланс між ними.

Виділяють дві форми сталого розвитку. «Слабкі» форми сталого розвитку інтерпретують природу з антропоцентричної точки зору, вважаючи її джерелом ресурсів, а прогрес – економічним розвитком. Вони розширюють запас ресурсів за рахунок технологічних рішень, не оспорюючи існування поточних капіталістичних структур, передбачають використання джерел енергії, замінюючих непоновлювані, і ефективніше використання ресурсів у цілому. Такою «слабкою» формою сталого розвитку є, наприклад, екологічна справедливість, яка заснована на економічному розвитку, але прагне привнести більш рівномірний розподіл витрат і вигод. Цей підхід прагне встановити рівність усередині і між поколіннями [2].

«Сильні» форми сталого розвитку пов'язані з уявленнями про політичну екологію, яка оспорує домінуючі форми соціальної капіталістичної організації, і спрямовані на зменшення споживання ресурсів [3]. У цьому підході відношення між людиною і природою розуміються як адаптація людини до довкілля, а добробут інтерпретується як гармонійне співіснування людини і природи.

Що стосується «слабких» форм сталого розвитку, то найбільше на політику регіонального розвитку вплинула «екологічна модернізація». Вона полягає в просуванні ефективніших форм економічного зростання, які спираються на використання меншої кількості природних ресурсів, регульовані ринки і здійснення природоохоронної діяльності як основи економічних процесів. Конкретні політичні ініціативи включають створення екологічних кластерів і реалізацію програм промислової екології. У свою чергу, «сильні» форми сталого розвитку дали поштовх до створення дрібномасштабних, децентралізованих і локалізованих видів соціальної організації, сприяючих розвитку самозабезпечення і взаємодопомоги.

Дослідження економічної суті поняття «сталий розвиток», що ґрунтується на аналізі і прогнозуванні характеристик економічної системи суспільства, яка розвивається за певний і тривалий проміжок часу, тобто станів системи на кожному цьому етапі в цей часовий лаг, дасть змогу в подальшому деталізувати передумови структурної і функціональної трансформацій фінансового сектору в Україні.

Література

1. World Commission on Environment and Development. Our Common Future. – Oxford: Oxford University Press, 1987. – 154 p.
2. Hudson R., Weaver P. In search of employment creation via environmental valorization: exploring a possible eco-Keynesian future for Europe // Environment and Planning A. – 1997. – 29. – P. 1647–1661.
3. Harvey D. Spaces of Hope. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000. – 218 p.